

LBRIS

We know
books

Albert de Rochas

FRONTIERELE ȘTIINȚEI
Paranormalul între știință și magie

Traducere și prefață de
Gabriel Avram

Eugene Auguste Albert, conte de Rochas d'Aiglun (1837-1914), a fost ofițer al armatei franceze. S-a ocupat însă și de teorie, publicând studii de istorie militară, de topografie și de toponomastică, dar a tradus și din autori matematicieni, precum Filon din Bizanț și Heron din Alexandria. El rămâne, însă, în istoria științei prin faptul că a fost un experimentator în cercetarea paranormalului, ilustrându-se în hipnotism, magnetism, fenomenele fizice ale mediumnității. Opere publicate: *Les Forces non définies, recherches historiques et experimentales* (1887); *Le Fluide des magnetiseurs* (1891); *Les Effluves odiques* (1891), *Les Etats profonds de l'hypnose* (1892); *Les Etats superficiels de l'hypnose* (1893); *L'Exteriorisation de la sensibilité* (1895); *L'Exteriorisation de la motricité* (1896); *La Levitation* (1897).

CUPRINS

Capitolul întâi. Fizica Magiei.....	3
Capitolul doi. Starea actuală a științelor psihice.....	13
Capitolul trei. Proprietățile fizice ale forței psihice.....	31
Capitolul patru. Localizările cerebrale.....	72
Capitolul cinci. Acțiunea psihică în cazul contactelor, oncțiilor și esențelor.....	83
Capitolul șase. Levitația corpurilor.....	97
Capitolul șapte. Exteriorizarea sensibilității prin farmece și vrăjitorii.....	128
Capitolul opt. Viețile succesive. Credințele antice și judecățile moderne.....	151
Capitolul nouă. Amintirea vieților anterioare.....	169
Capitolul zece. Precogniția.....	178
Capitolul unsprezece. Fatalitatea și liberul arbitru.....	185
Capitolul doisprezece. Viața psihică a animalelor și evoluția sufletului.....	196
Notă despre autor.....	206

Copyright © Editura ANTET REVOLUTION

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Antet Revolution, orice reproducere a unui fragment din această carte inclusiv prin fotocopiare sau microfilm este strict interzisă.

Redactor: Crenguța Năstase
Tehnoredactare computerizată: Gabriela Chircea
Coperta: Cristina Antonescu

ISBN 978-973-636-375-7

Distribuit de DAC REVOLUTION, Tel.: 0753-08 04 80,
E-mail: tonomatulcucarti2012@yahoo.com,
www.tonomatul.ro; www.EdituraAntet.ro

Capitolul întâi

FIZICA MAGIEI

Grecii veniți în Egipt în suita lui Alexandru cel Mare s-au inițiat acolo în științele secrete ale învinșilor, științe vechi de mai bine de trei mii de ani; cuceritorii greci și-au folosit întregul lor geniu pentru a explica prin legi naturale toate minunile pe care preoții egipteni le săvârșeau în templele lor, pentru a lua ochii și mințile maselor de ignoranți; dar și cunoștințele acestora veneau din Orient, constituind *Știința magilor* sau *Magia*. În templele magilor existau statui sau jilțuri care păreau că merg singure, grație unor roți ascunse, fiind puse în mișcare fie de prăvălirea controlată a unei anumite cantități de nisip care cădea dintr-un recipient aflat mai sus într-unul aflat mai jos, fie prin eliberarea tensiunii unui arc. Puteai vedea în aceste temple două uși care se deschid spontan, imagini ale zeilor, zețelor sau animalelor care scoteau strigăte sau făceau libații prin acțiunea unor lichide care se scurgeau, grație unor sifoane și a aerului comprimat. Inginerul Heron din Alexandria (10-70 d.H), un celebru inventator al Antichității, și-a reunit invențiile într-o serie de mici tratate dintre care două, *Automatele* și *Pneumaticele*, au ajuns până la noi. Un alt savant din Alexandria, celebrul Euclid (325-265), ne-a lăsat de asemenea tratate de optică și catoptrică (capitol al opticii care studiază fenomenele de reflexie a luminii); dar, fiind un discipol al divinului Platon, care nu dorea ca știința să ajungă în mâinile oamenilor obișnuiți, s-a mărginit să expună proprietățile geometrice ale razelor luminoase și să ofere legile perspectivei, ale refracției și reflexiei luminii.

Optsprezece secole mai târziu, odată cu căderea Constantinopolului în 1453, oraș cucerit de Mahomed al II-lea, grecii au transportat pe pământul ospitalier al Italiei, vestigiile unei antice civilizații care scăpaseră de flăcările pârjolitoare ale turcilor. Mulți refugiați bizantini au reușit să-și câștige existența copiind

sau vânzând manuscrisele pe care le aduseseră cu ei și care rămăseseră până atunci aproape necunoscute Occidentului. Aproape pretutindeni în Europa, în Franța, Italia sau Germania, se puteau întâlni savanți care se întreceau în a-și asocia numele cu cel al vreunui învățat antic, traducându-l în latină, limba universală și religioasă a epocii. Printre aceștia s-a aflat și Jean de Pene care, fiind foarte tânăr (n-avea încă 30 de ani), ocupa totuși catedra de matematici la College de France, catedră nou creată; cursul său, întrerupt după doi ani din cauza morții lui, se referea exclusiv la optica și catoptrica lui Euclid, iar lecția inaugurativă din 1556 a dorit să demonstreze cum aceste științe pot servi pentru a explica unele fapte considerate miraculoase. Iată un extras consacrat fantomelor: „Nu vreau să neg prezența și evocarea Sufletelor morților, Umbrelor și Fantomelor, pentru că poveștile profane și Sfintele Scripturi abundă în exemple. Citim în aceste istorii că un mistagog a evocat fantoma lui Pausanius, pe care Lacedemonienii l-au lăsat să moară de foame în templul Minervei, și că oracolul le-a prescris să împlânzească sufletul morților. Mai descoperim la Lucian că Erichtona, o pitonisă (profetă, prezicătoare) din Tessalia, a evocat un spectru pe care l-a însărcinat să anunțe înfrângerea de la Pharsala lui Sextus Pompeius. Istoricul Pausanius, în ale sale Beotiene, afirmă că a văzut în Misia, aproape de fluviul Caicus, spectrul lui Pion, cel care a fondat orașul, cum iese din mormântul său în momentul în care i se aduceau ofrande. Istoria biblică ne povestește că fantoma lui Samuel și-a părăsit mormântul, chemată fiind de vocea prezicătoarei, astfel că astăzi nimeni nu se mai poate îndoi de posibilitatea de a evoca sufletele morților. Făcând deci aceste afirmații, că nu se poate nega faptul că sufletele morților și spectrele au fost evocate de prezicătoare și au fost nevoite să se arate, vreau să spun în același timp că, datorită științei extraordinare a anumitor persoane îndemânaticе, au fost semnalate un număr mare de apariții pe care doar ignoranții le-au crezut a fi opera diavolului. Cineva luminat, însă, ar pune aceste apariții pe seama unor maeștri în optică și nu s-ar lăsa ademenit de promisiunile magicienilor

de a scoate din mormânt spectrul vreunui mort. Pentru a înfăptui aceste minuni, unele persoane s-ar putea folosi de o oglindă și de anumite formule magice pe care le-ar rosti, pretinzând că acestea au darul de a evoca morții. Lucru care mi se pare suspect și mă face să cred că e o escrocherie la mijloc. Acea parte a opticii denumită catoptrică ne învață că se pot fabrica oglinzi care, în loc să rețină la suprafața lor imaginea care se reflectă, o trimit în aer. Vitellion a oferit compoziția acestor oglinzi și vom vorbi despre aceste lucruri la cursul nostru de catoptrică. Deci, cine îi împiedică pe acești șarlatani iscusiți să abuzeze de ochii noștri cu acest gen de oglinzi, ca să ne facă să credem că putem vedea sufletele morților ieșiți din morminte, în vreme ce noi nu vedem în aer decât imaginea unui copil sau a unei statui bine ascunse, ferite de ochii noștri? Este chiar sigur, chiar dacă lucrul pare de necrezut, că dacă amplasați o oglindă de formă cilindrică într-o cameră închisă și că, dacă aveți în afara camerei o mască, o statuie sau orice alt obiect dispus în așa fel încât unele raze proiectate printr-o fantă minusculă, prin ușă, să atingă oglinda, imaginea acelui obiect care se află în afara camerei se poate vedea în această cameră închisă cum plutește în aer. Mai ales că imaginea apărută în aer va fi și puțin deformată, vă dați seama cât de înfricoșătoare vă va părea!

Iată un alt procedeu: oglinda este suspendată de un fir foarte subțire. Magicienii impun un post solicitanților, pentru a se pregăti pentru ceremoniile care însoțesc acest soi de mistere; cel ignorant, care consultă oracolul și care este departe de a cunoaște toată această impostură, ascultă de poruncile date. Atunci când vine momentul, preinșii magicieni își încep exorcismele și invocările în așa fel încât îi conferă acestei ceremonii, datorită accesoriilor de care se folosesc, un caracter mult mai impozant și o alură divină. Persoana care consultă oracolul este amplasată într-un loc anume ales unde sosesc razele reflectate, iar acesta vede nu în oglindă, ci în aer, cum apare fantoma agitată, pentru că oglinda care este suspendată este și ea balansată. Cuprins de spaimă, cel care consultă oracolul vede plutind prin aer o imagine vapoasă și lividă

care pare că se năpustește spre el; paralizat de teamă, solicitantul nu se mai gândește la vreo șmecherie oarecare, ci cum s-o tullească mai repede de acolo; iar prezicătorul îl lasă să plece în plata domnului. De abia atunci, ca și cum ar fi scăpat din străfundurile infernului, persoana care a solicitat oracolul va povesti tuturor că a văzut sufletele morților și spectrele cum revin din infern pe pământ. Cine oare nu ar fi înșelat de iluzia produsă de un asemenea angrenaj? Cine ar fi descifrat misterul unei asemenea înșelătorii? Nimeni n-ar mai fi crezut în prestigiul pytiilor, dacă acestea nu s-ar fi ajutat de instrumentarul optic care, prin reflexii de imagini, ne oferă dovada că fantomele nu au nicio cauză fizică, ci sunt simple imagini reflectate de oglinzi, grație „științei” acestor impostori. Optica ne învață să deslușim lucrurile, să demascăm impostura, să lăsăm astfel deoparte fricile imaginare. Cum poate să se mai teamă cel care, având cunoștințe de optică, știe că e ușor să construiești o oglindă cu ajutorul căreia să vezi mai multe imagini cum tremură, sau să amplaseze în așa fel oglinda încât să poată observa ce se petrece în stradă și la vecinii săi? Sau cum poate să se mai temă cel care, privindu-se într-o oglindă concavă dintr-un anumit unghi, își vede doar propriul ochi; sau cel care știe că, cu ajutorul oglinzilor plane, poate construi o oglindă în care cel care se privește poate vedea cum imaginea sa zboară? În realitate, cel care a învățat toată această tehnică de construcție a oglinzilor optice, nu va recunoaște oare, cu ușurință, sursa magiilor din Tessalia? Nu va fi el capabil să distingă adevărata fizică de cea falsă și de înșelătorie?”

În secolul al XVII-lea, descoperirile referitoare la magnetism și la electricitate au provocat tentative similare, dar sub o altă formă: în loc să ne mărginim să explicăm miracolele antichității, am încercat să producem altele noi. S-au înființat numeroase firme care au subvenționat experiențele și construcția de instrumentar științific; cea mai veche poartă numele de Academia Secretelor și a fost înființată la Napoli, cam prin anul 1600, sub patronajul cardinalului d'Este, protector al lui Porta, a cărui carte despre *Magia naturală* a avut un asemenea succes

încât primele ediții, ferfeniite și uzate de degetele cititorilor, nu mai sunt de găsit. Tot în această epocă a început să se folosească forța vaporilor de apă pentru motoare. Investigațiile cercetătorilor s-au îndreptat mai întâi asupra a două forțe: gravitația și elasticitatea, forțe care se întâlnesc peste tot în natură și care pot fi folosite la modul cel mai simplu; apoi cercetările s-au extins asupra luminii, ale cărei efecte sunt deja mult mai subtile, și nu s-au îndreptat decât târziu asupra căldurii și electricității, a căror producere necesită intervenția industrială.

De abia la mijlocul secolului al XVIII-lea Mesmer a stârnit atenția academicienilor asupra unei noi forțe căreia îi era mult mai greu să-i determini legile de funcționare, întrucât nu se manifesta suficient de vizibil decât doar la unii oameni, forță care era susceptibilă de a fi influențată nu doar de voința operatorului, ci probabil și de alte inteligențe invizibile. Fiindcă Mesmer era medic și cunoștea din tradițiile anumitor societăți secrete puterea efectelor acestei forțe, atât pentru a face bine cât pentru a face rău, le-a impus adeptilor jurământul următor: „Convins fiind de existența unui principiu necreat, Dumnezeu, de la care omul înzestrat cu un suflet nemuritor își extrage puterea de a-l influența pe semenul său, în virtutea legilor stabilite de ființa atotputernică, promit și mă angajez pe cuvânt de onoare să nu fac niciodată uz de puterea și de mijloacele de a exercita magnetismul animal decât în scopul unic de a îngriji umanitatea suferindă; respingând orice vanitate și amor propriu sau vană curiozitate, promit să nu acționez decât din dorința de a face bine individului care îmi va acorda încrederea sa și să fiu mereu credincios secretului impus și să acționez cu inima și voința pentru binele Societății care mă ocrotește la sânul ei.” Multă vreme, magnetizatorii, fideli jurământului prestat, nu s-au gândit decât la vindecări și s-au ocupat foarte puțin de teoretizarea acestei forțe; totuși, observațiile acumulându-se, s-au trezit în preajma unei multitudini de fenomene, cărora le era imposibil să le negi înrudirea cu miracolele sfinților sau cu posedările atribuite diavolului. Au început deci experimentele, iar savanții au admis ipoteza, deja formulată de Mesmer care îi

cita pe ocultişti evului mediu, a unui agent special denumit de-a lungul vremii: spirit universal, fluid magnetic, forţă odică sau od , ori forţă psihică. Astăzi se încearcă să se definească tocmai acest agent misterios, studiindu-se acţiunile reciproce care se exercită între acesta şi forţele naturale deja cunoscute. Deja unele din proprietăţile acestui agent, perfect stabilite, ne-au făcut să trecem un anume număr de fenomene din domeniul magiei în cel al ştiinţelor pozitive. Astfel se explică, prin acţiunea acestei forţe psihice asupra unor nervi, crearea iluziei realităţii. Fundamentul artei vrăjitoare constă în înmagazinarea în anumite substanţe a acestei forţe, sau a unei materii asemănătoare ei; condensarea acestei materii dă naştere la apariţia de spirite şi spectre. Mişcările la distanţă, observate în casele bântuite de fantome, sunt datorate unei supraproducţii anormale ale acestei forţe la câteva persoane senzitive, denumite mediumi. Descoperirea razelor Roentgen şi a telegrafiei fără fir nu înseamnă a nega aprioric capacitatea somnambulilor de a vedea prin corpuri opace, nici negarea telepatiei. În fine, telegrafonul dlui Poulsen explică transferurile de stări emoţionale obţinute de doctorul Luys la spitalul din Charité, prin trecerea unei căşti magnetizate din capul unui bolnav în cel al subiectului, fenomen pe care ştiinţa oficială îl respingea, ca şi în cazul magiei. La întrebarea „Care sunt, printre descoperirile moderne, cele care ar putea explica anumite fenomene considerate minuni în antichitate?“, speram ca răspunsul să fie dat de baronul Karl du Prel, care însă a murit din păcate pe neaşteptate, lipsindu-ne astfel de preţiosul său ajutor. Ultima sa lucrare, însă, publicată la Iena sub titlul *Die Magie als Naturwissenschaft*, constituie un studiu magistral asupra acestui subiect; voi cita aici o idee îndrăznească asupra căreia Prel a insistat mereu în cele două volume ale savantelor sale cercetări, pentru a se înţelege aspectul ei practic. Plecând de la observaţia că mecanismele artificiale nu sunt cel mai adesea decât imitaţii inconştiente ale organismelor naturale şi că, de exemplu, camera obscură (folosită la dezvoltarea filmelor) nu este decât o copie a ochiului uman, Prel credea că concordanţele

deja semnalate nu sunt decât cazuri particulare ale unei reguli generale care se aplică de asemenea proceselor psihice, de aceea unii specialiştii trebuie să profite cât se poate de aceste lucruri: *psihologul*, care analizează facultăţile sufletului, mai mult sau mai puţin dezvăluite la cea mai mare parte a oamenilor; *fiziologul*, care descrie structura diverselor noastre organe interne; *tehnicianul*, care îşi propune să înlocuiască aceste organe prin diverse instrumente de substituţie. Dacă, pe de o parte, *tehnicianul* ar fi studiat structura sistemului nervos care face legătura dintre creier şi toate ţesuturile noastre periferice, cât şi raportul exclusiv care se stabileşte între magnetizator şi cel magnetizat, atunci acesta ar fi avut mult mai devreme ideea inventării liniilor de telegraf, a rezonatorilor şi a canalelor multi-media. Pe de altă parte, *tehnicianul*, prin inventarea electroscoapelor şi a spectroscopelor, îi permite psihologului să conceapă faptul că sufletul nostru, printr-o perfecţionare progresivă a capacităţilor sale, va ajunge să perceapă vibraţiile la care este insensibil în acest moment, specialistul ghidându-l pe subiect pe calea de atingere a acestui scop. La modul general, experienţa şi raţionamentul ne autorizează să presupunem că tot ce se produce sub o formă sensibilă la un individ, se poate produce sub o formă atenuată la toţi indivizii asemănători, şi că ceea ce se produce în mod natural la un individ poate fi produs artificial la indivizi asemănători. A doua concluzie este că psihologii, fiziologii şi tehnicienii (cu sensul de *specialişti*) vor putea descoperi în lucrările confrăţilor lor *analogii directe* pentru propriile lor cercetări. „Să presupunem, afirmă Karl du Prel, că un tehnician (specialist) excelează în magie, vrăjitorie şi istoria vieţii sfinţilor, că i-a observat îndeaproape pe senzitivii de orice fel, că a făcut experimente cu mediumii, şi că are convingerea că toate aceste fenomene magice sunt fapte indiscutabile, datorită credinţei că *orice magie nu este decât ştiinţă naturală necunoscută*, atunci acel specialist s-ar afla în faţa unui munte de probleme. Să presupunem că, de exemplu, el are cunoştinţă despre levitaţia sau plutitul în aer în ciuda legilor gravitaţiei, cunoştinţe despre fakirii indieni, să

presupunem că levitația este dovedită documentar de Joseph de Cupertino și de mărturiile despre alți sfinți plutitori și că era un lucru frecvent întâlnit la posedații evului mediu. Să presupunem, în sfârșit, că tehnicianul nostru a fost el însuși martor la ceea ce a văzut o duzină de savanți englezi, adică pe mediumul Douglas Home cum se ridică în aer într-o cameră, iese pe o fereastră și intră pe alta, după ce a plutit la douăzeci de metri deasupra unei curți interioare a imobilului respectiv. Ei bine, acest tehnician (specialist) nu ar fi oare mai aproape decât Newton în soluționarea problemei gravitației? Acesta ar ști ceea ce nu știa Newton: că greutatea este o proprietate variabilă a lucrurilor; dar a-ți da seama de această variabilitate nu înseamnă și a o produce; ea a existat înainte și va exista și după această descoperire, al cărei rezultat este de a explica trecutul și de a călăuzi viitorul.“

„Partea strălucitoare a istoriei civilizației este, spune Prel, istoria științelor. Atunci când ne gândim la eforturile gândirii, uneori miraculoase, de a face descoperiri care să schimbe fața lumii, atunci când luăm în considerare suma cunoștințelor condensate și adunate în cărțile de știință, avem o înaltă considerație față de umanitate. Dar istoria științei are și partea ei întunecată. Ea ne arată că numărul minților luminate este extrem de restrâns, că savanții au avut întotdeauna de înfruntat cele mai mari piedici pentru a-și impune descoperirile și invențiile; și, în fine, că reprezentanții științifici oficiali ai ideilor dintr-o anumită epocă au fost cei care au denunțat ca fiind antiștiințific tot ceea ce nu era în acord cu știința oficială a vremii. Iată o istorie care încă nu a fost scrisă și care ar fi utilă pentru a mai scădea un pic orgoliul unora. Istoria științelor nu trebuie numai să înregistreze triumful ideilor novatoare. Ea trebuie să înfățișeze și bătăliile care s-au dus pentru impunerea unor idei, cât și rezistența pe care au opus-o unii reprezentanți ai științei. Se descoperă un nou adevăr! Acesta țâșnește, asemenea unei scânteii, din creierul unui singur om, ca o revelație; dar, în fața lui, există un zid format din milioane de contemporani, cu prejudecățile lor. Cel care a descoperit un nou adevăr se

regăsește singur în fața acestei mari dificultăți de a-i converti pe toți adeversarii săi și a face tabula rasa din toate prejudecățile. Fără îndoială că puterea adevărului este mare; dar, cu cât adevărul se îndepărtează de ideile predominante ale momentului, cu atât mai puțin umanitatea este pregătită să-l accepte, iar acestuia îi este cu atât mai greu să-și croiască un drum spre mintea contemporanilor¹.“

Orice fenomen mai neobișnuit poate trece astăzi drept o minune numai fiindcă depășește nivelul cunoștințelor noastre actuale, dar nu va mai fi catalogat astfel atunci când știința sau capacitățile umane vor progresa. Filosoful care, acum două secole, ar fi văzut un copil cum face praf milioane de tone de rocă doar apăsând cu degetul pe butonul care declanșează explozia cu dinamită, ar fi declarat că, „efectul depășind cu mult cauza“, avem de a face aici cu o intervenție supranaturală. Un raționament asemănător a fost emis în zilele noastre de către un părinte teolog care se referea la sugestionare, adică la faptul că, doar cu un gest abia perceptibil, un hipnotizator produce la unii subiecți tulburări psihologice intense, cum ar fi abolirea sau hiperestezia tuturor simțurilor. În aceste cazuri diferite, raționamentul nu ține cont de forțele mai mult sau mai puțin cunoscute, acumulate dinainte, pe care gestul simplu nu face decât să le elibereze. Mulți catolici admit faptul că miracolul nu se află niciodată în contradicție cu legile eterne care stăpânesc lumile și că se datorează extensiei excepționale a forțelor a căror efecte noi le constatăm zilnic, aceste extensii putându-se datora fie calităților proprii celui care înfăptuiește miracolul, fie intervenției ființelor invizibile mai puternice decât el. Sunt convinși că savanții de bună credință vor sfârși prin a adopta această perspectivă de a vedea lucrurile. Cu cât avansăm mai tare în studiul acestor fenomene, cu atât suntem nevoiți să recunoaștem că un anumit număr dintre acestea nu se pot explica decât prin a recurge la ipoteza influențelor exterioare inteligente; ceea ce, de altfel, nu trebuie să ne mire, întrucât caracteristica forței în acțiune este tocmai aceea de a

¹ Karl du Prel, *Die Magie als Naturwissenschaft*, Jena, 1899.